

Steckiewicz, Władysław

Śmiertelność i struktura zgonów dzieci w Oddziale Dziecięcym Szpitala Miejskiego w Płocku w latach 1960-1999

Notatki Płockie 44/3-180, 48-51

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ŚMIERTELNOŚĆ I STRUKTURA ZGONÓW DZIECI W ODDZIALE DZIECIĘCYM SZPITALA MIEJSKIEGO W PŁOCKU W LATACH 1960 - 1999

Po drugiej wojnie światowej Oddział Dziecięcy Szpitala Miejskiego w Płocku rozpoczął działalność w czerwcu 1949r.

Mieścił się w kompleksie budowlanym przy ul. Kościuszki 28, w budynku obecnie oznaczonym literą D, a w 1985r. został przeniesiony do nowo wybudowanego pawilonu oznaczonego literą K, pod tym samym adresem. Warunki lokalowe szpitala, a także Oddziału Dziecięcego jako jego części, nie były najlepsze. W oddziale tym, liczącym 60 - 55 łóżek były i nadal są diagnozowane i leczone dzieci w wieku od 0 do 15 roku życia.

Dzieci w olbrzymiej większości były hospitalizowane z powodu ciężkich stanów chorobowych. Spadek śmiertelności w tym oddziale w istotny sposób wpływał i nadal wpływa na wielkość wskaźników śmiertelności niemowląt i dzieci w całym powiecie płockim, a później w rejonie działania Zespołu Opieki Zdrowotnej w Płocku.

Celem pracy jest ocena śmiertelności i struktury zgonów dzieci hospitalizowanych w oddziale Dziecięcym Szpitala Miejskiego w Płocku w latach od 1960 r. do 1999r.

Materiał i metody

W Oddziale Dziecięcym Szpitala Miejskiego w Płocku hospitalizowano dzieci zamieszkałe w mieście Płocku bądź na terenie wiejskim okolicznych gmin. Dzieci zamieszkałe w Wyszogrodzie, ze względu na charakter tego miasta, zaliczono do zamieszkałych na terenie

wiejskim. Dzieci z zakładu opiekuńczego w Goślicach, pomimo usytuowania tego zakładu na wsi, zaliczono do zamieszkałych w mieście, ze względu na warunki higieniczne tego zakładu i dostęp do fachowej opieki medycznej.

Liczby hospitalizowanych dzieci, a także śmiertelność i strukturę zgonów zmarłych dzieci w poszczególnych latach badanego okresu, opracowano na podstawie ksiąg chorych oddziału, ksiąg zgonów i innej dokumentacji medycznej oddziału.

Dokumentacja ta jest prowadzona od końca lat 50. ubiegłego wieku aż do dnia dzisiejszego.

Do śmiertelności oddziałowej wliczono każdy zgon dziecka, który miał miejsce w oddziale lub w izbie przyjęć oddziału. Wskaźnikiem śmiertelności jest odsetek zmarłych z ogólnej liczby hospitalizowanych dzieci w roku lub dłuższym przedziale czasowym.

W latach 1960 - 1969 w wielu przypadkach, a od połowy lat 70. wszystkie zmarłe w oddziale dzieci poddawano badaniom sekcyjnym.

Przyczyny zgonów ustalano na podstawie wyżej wymienionej dokumentacji medycznej, własnych obserwacji oraz badań anatomopatologicznych. Choroby i stany chorobowe prowadzące do zgonów klasyfikowano według X Rewizji Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych /2/. Istotność różnic pomię-

Tabela I

Śmiertelność w Oddziale Dziecięcym Szpitala Miejskiego
w Płocku w latach 1960 - 1999

Wyszczególnienie	lata :			
	1960 - 69	1970 - 79	1980 - 89	1990 - 99
Liczba hospitalizowanych dzieci ogółem:	11425	12757	10786	10527
Roczna liczba hospitalizowanych dzieci wahała się: min-max	901 - 1400	988 - 1770	884 - 1220	922 - 1212
Liczba zgonów dzieci ogółem :	522	103	43	31
Roczna liczba zgonów dzieci wahała się : min-max	22 - 84	5 - 18	1 - 9	0 - 5
W tym zgonów niemowląt ogółem :	449	77	31	17
Roczna liczba zgonów niemowląt wahała się: min-max	17 - 74	4 - 14	0 - 7	0 - 5
Odsetek zgonów dzieci ogółem :	4,6%	0,8%	0,4%	0,29%
W tym niemowląt :	3,9%	0,6%	0,3%	0,16%

dzy poszczególnymi porównywalnymi wartościami liczbowymi oceniano testem Chi /3/.

Wyniki i omówienie

Śmiertelność w szpitalnym oddziale dziecięcym jest jednym z najważniejszych wskaźników skuteczności leczenia oraz wdrożonych struktur organizacyjnych opieki medycznej.

W tabeli I przedstawiono liczby bezwzględne jak i odsetki zmarłych niemowląt i dzieci powyżej 1 roku życia, w poszczególnych dekadach badanego czasokresu: od 1960r. do 1999r. Z danych w tej tabeli wynika, że liczba ogółu zmarłych dzieci w Oddziale Dziecięcym w latach 60. badanego okresu wynosiła 522 dzieci i wydatnie malała w następnych dekadach aż do 31 zmarłych dzieci w latach 90. tego okresu. Wyliczając średnie arytmetyczne /X/ zgonów na poszczególne lata stanowiło to ponad 52 zgony dzieci każdego roku w latach I 1960 - 1969, czyli w każdym tygodniu zgon 1 dziecka.

Natomiast w latach 1990 - 1999 umierało tylko nieco więcej niż 3 dzieci na cały rok.

Udział zgonów niemowląt w ogólnej śmiertelności oddziałowej wynosił 86,0 % ogółu zmarłych na początku badanego okresu i stopniowo malał w kolejnych dekadach tego okresu aż do 54,8 % ogółu zmarłych w latach 90.

Jak wynika z tabeli II w latach 1960 - 1969 w Oddziale Dziecięcym zmarłych niemowląt zamieszkałych na wsi było ponad dwukrotnie więcej niż zamieszkałych

w mieście. Natomiast w latach 1980 - 1989 proporcje te niemal wyrównały się, podobnie jak w ogólnej umieralności niemowląt na terenie kraju / 1 /. Zrównanie odsetek zmarłych niemowląt ze wsi i z miasta utrzymywało się aż do końca lat 90.

Wraz z tak znaczącym spadkiem ogólnej śmiertelności, w tym i śmiertelności niemowląt, zmieniła się także struktura przyczyn zgonów. Szczegółową strukturę przyczyn zgonów jak i zmianę jej struktury w poszczególnych dekadach badanego okresu, przedstawiono w tabeli III i na ryc.1.

W latach 1960 - 1969 główną przyczyną zgonów były zgony z powodu chorób zakaźnych i pasożytniczych sklasyfikowane w I rozdziale Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych od Nr A 00 do Nr B 99 / 2 /. Ta przyczyna zgonów stanowiła 41,1 % ogółu zmarłych dzieci w Oddziale Dziecięcym. Drugie miejsce wśród przyczyn zgonów oddziałowych stanowiły zgon z powodu chorób układu oddechowego wyszczególnione w X rozdziale od Nr J 00 do J 99 w/w klasyfikacji, stanowiąc 31,0 % ogółu zmarłych dzieci w latach 60. Odsetek zgonów z powodu chorób układu nerwowego i wad rozwojowych wrodzonych wymienionych w Międzynarodowej Klasyfikacji w rozdziale VI od Nr G 00 do G 99 i w rozdziale XVII od Nr Q 00 do Q 99 stanowił każdy z nich mniej niż 10,0 % ogółu zgonów w latach 60.

Na przestrzeni badanego okresu bezwzględne liczby zgonów z powodu chorób zakaźnych i pasożytniczych zmniejszyły się ponad 30- krotnie, a z powodu

Tabela II

Zgony dzieci w Oddziale Dziecięcym Szpitala Miejskiego
w Płocku w latach 1960 – 1999 w rozbiciu na miejsce
zamieszkania : miasto , wieś.

Wyszczególnienie	L a t a :							
	1960 – 69		1970 – 79		1980 – 89		1990 – 99	
	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%
Liczba zmarłych niemowląt zamieszkałych w mieście:	112	21,5	30	29,1	16	37,2	8	25,5
Liczba zmarłych niemowląt zamieszkałych na wsi:	272	52,1	47	45,6	15	34,8	9	29,0
Liczba zmarłych dzieci powyżej 1 roku życia zamieszkałych w mieście:	21	4,0	14	13,6	6	14,0	11	35,5
Liczba zmarłych dzieci powyżej 1 roku życia zamieszkałych na wsi:	43	8,2	12	11,7	6	14,0	3	9,7
Brak danych dotyczących miejsca zamieszkania:	74	14,2	.	.	.	.	.	.
R A Z E M	522	100,0	103	100,0	43	100,0	31	100,0

Tabela III

**Struktura zgonów w Oddziale Dziecięcym Szpitala Miejskiego
w Płocku w latach 1960 – 1999**

Wyszczególnienie	Liczby bezwzględne zgonów niemowląt i ogółu dzieci w latach:											
	1960 – 69			1970 – 79			1980 – 89			1990 – 99		
	Niemowląt	Ogółem	%	Niemowląt	Ogółem	%	Niemowląt	Ogółem	%	Niemowląt	Ogółem	%
I. Niektóre choroby zakaźne i pasożytnicze	203	218	41,8	18	21	20,4	8	12	27,9	6	7	22,6
II. Nowotwory	-	6	1,2	-	-	-	1	2	4,6	-	2	6,4
III. Choroby krwi i narządów krwiotwórczych	1	1	0,2	-	1	0,9	-	-	-	-	-	-
IV. Zaburzenia wydzielenia wewnętrznego	-	-	-	-	1	0,9	-	-	-	-	-	-
VI. Choroby ukł. nerwowego	23	48	9,2	2	8	7,8	1	4	9,4	1	9	29,1
IX. Choroby ukł. krążenia	8	13	2,5	4	9	8,8	4	4	9,4	1	1	3,2
X. Choroby ukł. oddechowego	150	162	31,0	31	36	35,0	3	5	11,6	1	1	3,2
XI. Choroby układu trawiennego	6	7	1,3	1	1	0,9	-	-	-	-	-	-
XIV. Choroby układu moczowo-płciowego	1	5	0,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI. Niektóre stany chorobowe rozpoczynające się w okresie okołoporodowym	14	14	2,7	3	3	2,9	3	3	6,9	-	-	-
XVII. Wady rozwojowe wrodzone	37	39	7,5	18	22	21,5	10	12	27,9	8	11	35,5
XIX. Urazy i zatrucia	4	5	0,9	-	1	0,9	1	1	2,3	-	-	-
Nieznana przyczyna zgonu	2	4	0,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-
RAZEM	449	522	100,0	77	103	100,0	31	43	100,0	17	31	100,0

chorób układu oddechowego nawet ponad 160- krotnie. Spadek liczby zgonów z powodu wad rozwojowych wrodzonych nie był tak dynamiczny, był bowiem tylko trzykrotnie mniejszy.

Podobnie wyglądał spadek liczby zgonów z powodu chorób układu nerwowego. Ta dysproporcja spadku wyżej opisanych grup zgonów spowodowała sytuację, w której główną przyczyną zgonów hospitalizowanych dzieci w latach 1990 - 1999 były wady rozwojowe wrodzone stanowiąc 35,5 % ogółu zgonów, a choroby układu nerwowego - 29,1 %. Zanotowano tylko pojedyncze zgony w pierwszych dwóch dekadach badanego okresu z powodu chorób krwi /III D 50 - D 89/, zaburzeń wydzielenia wewnętrznego /IV E 00 - E 90/ czy chorób układu moczowo-płciowego /XIX N 00 - N 99/.

Natomiast liczba zgonów w oddziale z powodu nowotworów /II C 00 - D 48 / utrzymywała się na mniej więcej tym samym poziomie przez całe 40- lecie. Ciekawym spostrzeżeniem jest to, że liczba hospitalizowanych dzieci w poszczególnych dekadach utrzymywała się na tym samym poziomie pomimo spadku urodzeń żywych / 4,5 / i otwarcia w połowie lat 70. drugiego oddziału pediatrycznego w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Płocku. Nie stwierdzono istotnej statystycznie różnicy pomiędzy liczbami hospitalizowanych w poszczególnych dekadach. Niewątpliwym wpływem na to zjawisko miała gwałtownie postępująca urbanizacja i napływ ludności do Płocka z innych terenów. Urbanizacja i postęp cywilizacyjny w tym okresie przyczyniły się do poprawy bytu ludności, wpłynęły na zmianę świadomości i wykreowały zmianę nawyków higienicznych. Roz-

wój komunikacji umożliwił szybsze dotarcie do ośrodków medycznych i udzielenie wczesnej, skutecznej pomocy lekarskiej, a nie jak w latach 60. kiedy wiele dzieci przyjmowano do oddziału w ostatnim stadium choroby o czym świadczył duży odsetek zgonów w pierwszych dniach hospitalizacji. Niewątpliwym wpływem na poprawę pielęgnacji niemowląt i dzieci powyżej 1 roku życia. miało także powstanie przemysłu zaopatrującego ich potrzeby.

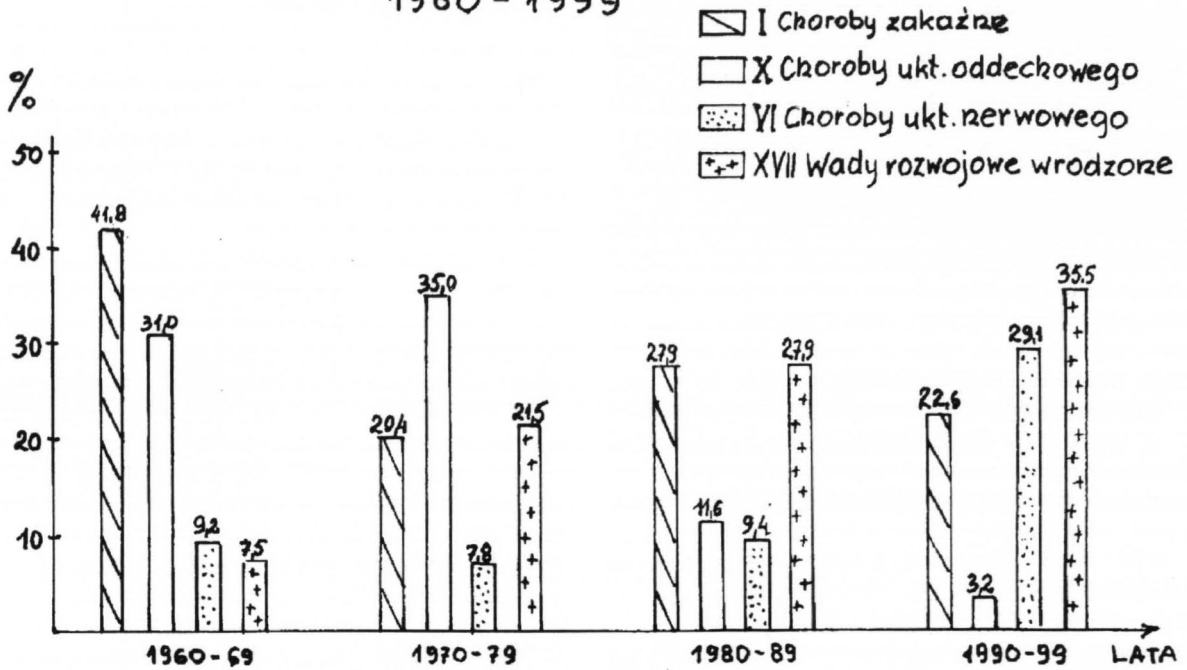
Jednak najważniejszym czynnikiem wpływającym na tak wydatny spadek śmiertelności w Oddziale Dziecięcym był postęp wiedzy medycznej. Stałe udoskonalanie struktur organizacyjnych oraz dokształcanie fachowego personelu medycznego oddziału, zaowocowało wzrostem jego doświadczenia i sprawności, w wyniku czego w latach: 1997 i 1999 nie zanotowano żadnego zgonu w Oddziale Dziecięcym Szpitala Miejskiego w Płocku

Wnioski.

1. Nastąpił wydatny spadek ogólnej śmiertelności w Oddziale Dziecięcym Szpitala Miejskiego w Płocku z 4,6 % ogółu hospitalizowanych dzieci w latach 1960 - 1969 do 0,29 % w latach 1990 - 1999. W badanym okresie od 1960r. do 1999r. nastąpił także spadek odsetkowego udziału niemowląt w ogólnej śmiertelności dzieci w oddziale z 86,0 % ogółu zmarłych do 54,8 %.

2. W latach 1960 - 1969 w Oddziale Dziecięcym zmarłych niemowląt zamieszkałych na wsi było ponad dwukrotnie więcej niż zamieszkałych w mieście. Na-

Ryc.1 Struktura głównych przyczyn zgonów dzieci w Oddziale Dziecięcym Szpitala Miejskiego w Płocku w latach 1960 - 1999

tomiast w latach 1990 - 1999 proporcje te niemal wyrównały się.

3. Rozpatrując strukturę zgonów oddziałowych w poszczególnych dekadach badanego okresu stwierdzono, że w latach: 1990 - 1999 w stosunku do lat 1960 - 1969 odsetek zgonów z powodu chorób zakaźnych i pasożyt-

niczych obniżył się prawie dwukrotnie, a z powodu chorób układu oddechowego niemal dziesięciokrotnie. Natomiast odsetki zgonów z powodu wad rozwojowych wrodzonych i chorób układu nerwowego były 3- 5 - krotnie wyższe w latach 1990 - 1999 niż w latach 1960 - 1969.

Piśmiennictwo

1. Górnicki B. red. *Pediatrics* PZWL 1995,1, 30.
2. Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych. X Rewizja. Uniwersyteckie Wydawnictwo Medyczne "Vesalius". Kraków 1996r.
3. Sęk S. *Zastosowania metod statystycznych w badaniach klinicznych i eksperymentalnych* CMKP Warszawa 1978.

4. Steckiewicz W. *Umieralność niemowląt w latach 1980 -1989, a kierunki przyszłej profilaktyki na przykładzie Płocka*. *Zdrowie Publiczne* 1991, 102, 233.
5. Steckiewicz W. i wsp.: *Występowanie wad wrodzonych i ich struktura w latach 1976 -1980 i 1991-1996 na terenie Płocka*. *Zdrowie Publiczne* 2000,110, 5.